

BİLGİ ÇAĞI ve TEMEL DİNAMİKLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ DENEMESİ*

Mesude YÜKSEL¹
Kenan ÖREN²
Hasan YÜKSEL³

Özet

Birçok gelişim ve değişimin yaşandığı bilgi çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasında, teknolojik gelişmeler değişimin merkezinde ve değişime neden olan en önemli olgusal gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bilginin, üretimin ve ekonomik değerinin merkezinde olduğu bu dönem bilimsel gelişmelerin, AR-GE ve inovasyon çalışmalarının ekonomik gelişmişliğe yön verdiği bir dönem olarak literatüre girmiştir. Bununla birlikte çalışan profilinde, özelliklerinde ve vasıf düzeyinde de önemli değişiklikler meydana gelmiş, bu bağlamda rutin ve monotonlaşmış açık işlerin dışında mesleki uzmanlık gerektiren ve bu uzmanlığın özellikle bilginin üretimine dayandığı, esnek çalışma ilişkilerinin benimsendiği bir döneme geçiş yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmada bilgi toplumu ve temel özelliklerinden yola çıkılarak öncelikle bilgi çağı ve temel bileşenleri açıklanmış; bilgi işçisi, entelektüel sermaye, bilgisayar ve internet kullanımı kavramlarına yer verilmiş, bilgi çağının getirdiği yeniliklere değinilerek kavramsal bir analiz yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, Bilgi Teknolojileri, Bilgi Toplumu, Bilgi İşçisi

* Bu çalışma Prof. Dr. Kenan ÖREN danışmanlığında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim dalı tarafından yürütülen “Bilgi Çağında Değişen Eğitim Paradigmaları Çerçevesinde Öğretmen İstihdamı: Türkiye Örneği” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Doktora Öğrencisi Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü,
e-posta: mesude_dgn@hotmail.com

² Prof. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi,
e-posta: koren25@hotmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi.
e-posta: hasanyuksel37@gmail.com

A SAMPLE ANALYSIS ON THE KNOWLEDGE AGE and ITS MAIN DYNAMICS

Abstract

In today's world named after "information society" in which plenty of changes as well as developments take place, technological progress as the most important conceptual reality is on the center of change and that bring about change itself. That is to say, this term in which information is on the core of production as well as economic values is in the literature. Additionally, radical changes come to fore on the employees' profile, peculiarities, and their level of ability, so within this context, rather than routine and monotonous work, the open jobs that entail occupational expertise which depend upon the production of knowledge and the adoption of flexible working relations. Therefore, in this study, moving from knowledge society and its main dynamics, knowledge age and its components are laid an emphasis, and a conceptual analysis was made based upon knowledge worker, intellectual capital, and the usage of computer as well as internet and the renovations that the knowledge society necessitate.

Key Words: **Information,** Information Technology, Information Society, Knowledge Worker

1.GİRİŞ

Yaşamın tüm alanlarında kendini hissettiren, belki de yaşamı anlamlı kılan en önemli dinamiklerden biri “değişim”dir. Değişim bir yönüyle ilerleme, tekamüldür. Keza değişimin olmadığı hayat sıradanlık, durağanlık ve bayağılık demektir. Bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde insanlık sürekli değişimin merkezinde yer almıştır. Hiç şüphesiz insanoğlunun kendisi birçok şeyi değiştiren ve kendisi de sürekli değişen bir varlıktır. Dolayısıyla değişim gerçeği insan doğasının bir parçasıdır. Tarihin başlangıcından bu yana yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik dönüşümler bunun en temel göstergeleri niteliğindedir.

Söz konusu değişim olunca bireylerin yaşamlarında, çalışma ilişkilerinde ve çalışma alışkanlıklarında birer kırılma noktası olarak değerlendirilebilecek birkaç tarihi olay bulunmaktadır. Bunlar insanın yerleşik yaşama geçerek tarımsal faaliyetlerde bulunmasıyla başlayan tarım dönemi, buhar makinesinin sanayide kullanılmasına ve seri üretimin ortaya çıkmasına paralel olarak ortaya çıkan Sanayi Devrimi, son olarak da bilginin ekonomik bir katma değer haline geldiği bilgi (çağı) dönemidir. Belirtilen tüm bu dönemlerin oluşum nedenleri ve özellikleri birbirlerinden farklılıklar göstermektedir. Fakat bu tarihi kırılma noktaları insanlığın kendini geliştirmesi, kendini gerçekleştirme ve yenilemesinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan birbirlerinin devamı niteliğinde olaylardır.

1.1.Bilgi Kavramı

Bilgi günlük hayatta sıkça kullanılan, sorgulayan, eleştiren, düşünen insanlar için önem taşıyan ancak tanımının yapılması güç olan kavramlardan biridir. Soyut bir kavram olan bilgi, genel olarak “düşünme, yargılama, akıl yürütme, okuma, araştırma, gözlem ve deney sonucunda elde edilen düşünsel ürün olarak” tanımlanmaktadır. ⁴Bu tanıma göre düşüncelerin kaynağını çoğunlukla bilgi oluşturmaktadır. İnsan, düşünen ve düşünmediği zaman diğer canlılardan çok da bir farkı olmayan varlık olarak isnat edildiğinde; bilginin özellikle teknolojinin bu kadar ilerlediği bir aşırıda vazgeçilemez bir olgu olduğu söylenebilir. Bu nedenle bilgi insan hayatı için olmazsa olmaz kavramlardan birisidir.

Bilgi, Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğünde kelime anlamı olarak insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, malumat veya “öğrenme, araştırma ya da gözlem yoluyla elde edilen gerçek” şeklinde tanımlanmıştır. Bilgi ile ilgili yapılan birçok tanımda

⁴ M. Şerif ŞİMŞEK, Adnan ÇELİK, **Yönetim ve Organizasyon**, 13.Baskı, Eğitim Akademi Yayınları, Konya, 2011, s.374.

olduğu gibi bu tanım da bilginin zihinsel bir süreç olduğunu ve insanın bilgiyi iç ve dış dünyasından aktif bir şekilde özümseyerek, kişiselleştirdiğini açıklamaktadır. Tüm bilim dallarının ortak konusu olan bilgi farklı şekillerde açıklanmaktadır.

İşletmeler açısından bir “değer” unsuru olarak değerlendirilen bilgi,⁵ bireylerin geçmişi hatırlamak, günü izlemek ve geleceği öngörebilmek amacıyla gereksinim duydukları bir olgudur. İnsanların bu kadar gereksinim duydukları bilgi, günlük yaşamın vazgeçilmez bir iletişim aracı, yönetim ve organizasyon süreçlerinin en temeli, sosyo-ekonomik yaşamın en önemli kaynağı olarak görülmektedir. Diğer bir ifade ile bilgi; “kurumsal karar verme, planlama, strateji oluşturma ve denetleme gibi süreçlerin en temel girdisidir.” Bu nedenle bilgi, bilgi ve teknoloji yönetiminin aşamalarının her birinde ayrı ayrı rol almaktadır.⁶

Drucker’e göre bilgi her şeydir. Bilgi paradan bile daha hızlı dolaşan sınırsız bir kaynaktır. Bilgi o kadar hızlı ve dolaşım kolaylığına sahiptir ki, günümüzde toplumlar bilginin anında yayılmasını dikkate alarak, ona ulaşmakta ve ayak uydurmaktadırlar. O kadar ki dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olaydan anında haber almakta, satılan herhangi bir ürünün fiyatına anında erişmektedirler. Bilginin diğer bir özelliği ise, “üretim araçlarına” yani, görev için gerekli olan bilgiye herkesin sahip olabileceği yalnız herkesin bilgiyi kazanamayacağıdır. Kısaca bilginin başarı olasılığı olduğu kadar başarısızlık olasılığı da vardır.⁷

Bilgi, ham verinin girdi, süreç, çıktı ve geri dönüt gibi aşamalardan meydana gelen bireyin bilişsel süzgecinden geçerek yorumlanmış hali olarak tanımlanmaktadır. ⁸ Bilgi, post-endüstri çağında bir kuruluşun başarıya ulaşmasının en büyük sırlarından biridir. Başarılı bir kuruluş orijinal bir bilgi yaratan, bu bilgiyi anında alıcı kaynaklara yayan ve böylelikle piyasalardaki sürekli değişkenlik gösteren bilgiyi anında takip eden kuruluştur. Şirketlerin gün geçtikçe sermaye yoğun değil, bilgi yoğun hale gelmeleri, hiçbir şeyin bilgi kadar karar oluşturucu olmaması, bilginin paylaşım gerektirmesi ve kalıcı olması, bilgi-yoğun bir çalışmanın iş hayatında

⁵ Kyle LEWIS, “Knowledge and Performance in Knowledge Worker Teams: A Longitudinal Study of Transactive Memory Systems”, **Management Science**, Vol 50, No 11, November 2004, s. 1519.

⁶ Adem ÖĞÜT, **Bilgi Çağında Yönetim**, 2.Baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2003, ss. 1, 2.

⁷ Peter DRUCKER (Çev. İlker Gülfidan), **Yönetim**, Optimist Yayınları, İstanbul, 2012, s. 87.

⁸ Stephen DOYLE, **Understanding Information and Communication Technology**, Stanley Thornes Publishers Limited, UK, 2000, ss. 1, 2.

başarıları getirmesi bu kuruluşlardaki bilginin yönetimini gerekli kılmıştır. Bilgiyi en iyi şekilde yönetebilen şirketler, hem başarıyı yakalamakta, hem de bilgi toplumuna uyum sağlamaktadır. Bu durum onların, diğer şirketlerden bir adım öne geçmelerine fırsat vermektedir.⁹

1.2. Bilgi Toplumu

Günümüzde bilginin bu kadar fazla olması insanları bilgiyi öğrenmeye, araştırmaya, sorgulamaya, eleştirmeye ve doğru bilgiyi bulmaya zorlamıştır. Bu durum bilgiyi bu denli kullanan insanlardan oluşan bilgi toplumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgi toplumu insanlık tarihinin farklı yaşam ve örgütleniş biçimlerinden üçüncü aşamasıdır. Bu aşamalardan birincisi tarım toplumu, ikincisi sanayi toplumu olarak adlandırılmaktadır.¹⁰

Tarım toplumu milattan önce ortaya çıkan bir toplumdur. Avcı-toplayıcı toplumlarının çiftçi ve çoban toplumlarına dönüşmesine ve bu toplumların yerleşik hayata geçmelerine öncülük eden tarım toplumu, bilgi toplumunun oluşmasına temel teşkil etmiştir.¹¹ İnsanlar tarım toplumunda, göçebe hayattan yerleşik hayata geçmişler ve en büyük gelir kaynağı olan tarıma bağlanmışlardır. Toplumsal yaşam biçimlerinden olan tarım toplumunda, en önemli sermaye tarım olduğu için insanlar toprağa önem vermişler ve hatta öyle ki toprak yapılan savaşların en önemli nedeni haline gelmiştir.¹² Tarım dönemi insanlığın göçebe hayattan sonraki ikinci devresini oluşturmaktadır. Ancak değişime etki eden yönüyle insanlık tarihinde birinci gelişim evresi olarak değerlendirilebilir. İnsanın avcılık, atıcılık ve toplayıcılıkla yaşamını sürdürdüğü kabul edilen bu dönem gelişim sürecinin ilk basamağını oluşturmaktadır. Tarım dönemi insanı tamamen doğal yaşamla içi içte tutan, ev ve iş ortamının kesin çizgilerle birbirinden ayrılmadığı bir dönemi kapsamaktadır. Bu dönem çalışma ilişkileri tam anlamıyla tarım üzerine kuruludur. Tarım ekonomisinin hakim olduğu bu süreçte “trampa” (değiş-tokuş) üzerine inşa edilmiş bir piyasa anlayışı mevcuttur. Emek günümüzdeki anlamıyla henüz ortaya çıkmamış ve

⁹ Amrit TIWANA (Çev. Elif ÖZSAYAR), **Bilginin Yönetimi**, 1. Basım, Kelebek Matbaası, 2003, ss. 18-21.

¹⁰ Ahmet Bülend GÖKSEL, E. Pelin BAYTEKİN, “Bilgi Toplumunda İşletmeler Açısından Önemli Bir Zenginlik: Entelektüel Sermaye Halkla İlişkiler Perspektifinden Bir Değerlendirme”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 31, 2008, s. 82.

¹¹ Deniz ÇALIK, Özge Pelin ÇINAR, “Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Toplumu ve İnternet”, **XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı**, 2009, s. 1.

¹² GÖKSEL ve BAYTEKİN, a.g.m., s. 82.

tarımsal faaliyetlerle özdeşleştirilmiştir.

İnsanlık tarihi tarım toplumundan, sanayi toplumuna, sanayi toplumundan da bilgi toplumuna doğru bir geçiş yaşamıştır. Bu geçiş aşamasının en önemli faktörü tarım toplumudur. Tarım toplumunda tarımsal üretim merkezi bir yer tutmuş olup, bu üretime göre insanların yaşayışları şekillenmiştir. Bu toplumsal yapıda insanlar mal ve bilgi üretmekten oldukça uzak, tamamen kaldıkların bölgenin coğrafik ve iklimsel özelliklerine bağlı, teknolojik imkânların yok denecek kadar az olduğu bir yaşam biçimi sürmüştür.¹³

İnsanın gelişim sürecinin ikinci basamağını oluşturan Sanayi Devrimi ise buharın sanayide kullanılmasıyla birlikte başlayan ve üretim biçimlerinde meydana gelen değişikliğe paralel olarak fabrikasyona geçişi ifade eden tarihi nitelikte bir olaydır. Zira “buharın pamukla evliliği” olarak nitelendirilen bu dönem tarihte “en çok şeyi değiştiren” ve “en çok şeyi değişen bir dönem olarak nitelendirilebilir. ¹⁴Sanayi devrimiyle birlikte tarım döneminin paradigmaları tam anlamıyla değişmiş, teknolojinin üretimde kullanılmaya başlanmasıyla seri üretim bu dönemin en temel öncelikleri arasına girmiştir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak üretim-tüketim ilişkilerine dayalı kapitalist anlayış ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu dönemin en önemli özelliği tüm gelişmelerin “yenilik” esasına dayalı olarak gerçekleştirilmesidir.

Bilgi toplumunun oluşumuna temel teşkil eden diğer bir olay ise 18.yüzyılda buhar makinesinin bulunması ve bunun enerji kaynağı olarak kullanılmasıyla başlayan ve nüfusun büyük bir kısmının tarımla uğraştığı toplumların mal ve hizmet üreticisi konumuna geldiği Sanayi Devrimi'dir. Sanayi Devrimi ile bulunan yeni teknolojiler, yeni sosyal yapıların doğmasına, insanların yaşam biçimlerinin değişmesine ve daha önce ortaya çıkmamış üretim alanlarının çoğalmasına yol açmıştır. Ayrıca bu dönem insanlık tarihi açısından gelişim ve değişimin en yüksek olduğu aşamalardan biri olması nedeniyle, yeni bir yaşam biçimi ortaya çıkmıştır. Bu yeni yaşam biçiminin meydana getirdiği toplumsal yapılara ise sanayi toplumu denmektedir. Sanayi toplumlarında artık toprak aşamasının yerini üretim aşaması almıştır. Tarım toplumlarına oranla üretim hacminin artması, fabrikalara bağlı kitlesel üretimi doğurmuş, kentleşmeyi beraberinde getirmiş, bu da kent yapısını değiştirmiştir. Üretim hacminin artması bazı ülkeleri hammadde ve pazar arayışına

¹³ Mehmet MEDER, “Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 9, 2001, s. 72.

¹⁴ Nusret EKİN, **Endüstri İlişkileri**, 5. Baskı, İşletme Fakültesi Yayın No 208, İstanbul, 1989, ss. 1-8.

itmiş, bu arayışta sömürgecilik anlayışını ortaya çıkarmıştır.¹⁵

Uluslararası ticaretin yaygınlaşmasına paralel olarak küreselleşmenin ilk temellerinin atıldığı Sanayi Devrimi'nde buhar teknolojisi öncelikle tekstil fabrikalarında kullanılmaya başlamış, bir taraftan kalkınma diğer taraftan ise yoksulluk ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi'nin ilk dönemlerinde yaşanan bu yoksulluk anlayışı çalışma ilişkilerinin işverenler lehine ve iş görenler aleyhine olmasından kaynaklanmaktadır. Uzun çalışma saatleri bu dönemin ön plana çıkan bir diğer özelliğidir. Özellikle sanayiye ait işlerde çalışma koşullarının oldukça ağır olması, çocuk ve kadın işçilerin düşük ücretlerle çalıştırılması Batı da zenginlikle birlikte yoksulluğa da zemin hazırlamıştır. Sanayileşmenin kentlerde başlamasıyla birlikte tarım topraklarından kentlere doğru kayda değer çözümler yani göçler yaşanmıştır. Bu durum sanayi bölgelerinin kenarlarında kentlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamış ve günümüz kentleşme kavramı literatüre girmiştir.¹⁶

Sanayi toplumu aşamasından sonra ise bilgi toplumu aşaması gelmektedir. Sanayi toplumlarında sanayileşme, fabrikalar kavramı ön plandayken, bilgi toplumlarında bilgi, bilginin üretilmesi, bilginin satılması, bilginin saklanması, bilginin yönetilmesi ön plana çıkmaktadır. Nasıl ki sanayi toplumunun en belirgin özelliği buhar makinesinin bulunmasıysa, bilgi toplumlarının karakteristik özelliği de bilgisayarın bulunması ve kullanılmasıdır. Bilgisayarın bulunması ile birlikte daha birçok materyal ortaya çıkarak teknoloji ilerlemiş, teknolojinin bu kadar ilerlemesi ise insanları bilmeye, bilgiyi araştırmaya zorlamıştır. Teknolojinin bu kadar insan yaşayışını etkilemesi, insanların yaşamında farklılaşmaya neden olmuş, bu farklılaşmada bilgi toplumlarını ortaya çıkarmıştır.

İnsanlığın gelişim serüveni içerisinde tarihsel bir niteliğe sahip bir diğer önemli olay ise verimlilik ve inovasyona artı değerler kattığı düşünülen ¹⁷bireyin yaşamını daha kolay ve yaşanabilir hale getiren ¹⁸ bilginin önem kazandığı, bilginin ekonomik, siyasi ve sosyal güçle eşdeğer olduğu, bilgi ve iletişim teknolojilerinde kayda değer gelişimlerin yaşandığı bilgi dönemidir. Belki de insanlık tarihinde sanayileşmeden sonra döneme en fazla damgasını vuran dönüm noktalarından bir tanesidir. Yaşam boyu öğrenmenin hayatın ve

¹⁵ ÇALIK, ve ÇINAR, a.g.m., s. 4.

¹⁶ Ekin, a.g.e., ss. 1-8.

¹⁷ Giovanni PERI, "Determinants of Knowledge Flows and Their Effect on Innovation", **The Review of Economics and Statistics**, Vol 87, No 2, May 2005, s. 308.

¹⁸ Joseph Migga KIZZA, **Ethical and Social Issues in the Information Age**, Fifth Edition, Springer, London, UK, 2013, s. 1.

çalışma ilişkilerinin merkezinde olduğu ve bilgi ekonomisinin temel bir güç enstrümanı haline geldiği bu dönemde bilgi toplumu kavramı önem kazanmış, yaratıcılık, inovasyon, yenilik, AR-GE gibi temel kavramlar ekonomik, siyasal ve sosyal parametrelerin temel yönlendiricisi haline gelmiştir. Bunun yanı sıra eğitim kurumları bireylerde bilgi yoğun yeteneklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan birimlere dönüşmüşlerdir. ¹⁹Dolayısıyla yaşadığımız her anın bilgi ve bilgi merkezli paradigmalara donatıldığı ve yaşamın “bilgiselleştiği” bu dönemi bilgi devrimi olarak adlandırmak yerinde olacaktır.²⁰

Sürdürülebilir kalkınma ve gelişme için yeni fırsatlar oluşturan, sosyal içerme politikalarının yeniden ele alındığı ve bilginin sosyal ve kültürel etkileşim aracı olarak kullanıldığı bilgi toplumları,²¹ sanayi toplumunun düzeninden farklı olarak, bilgi (enformasyon) üretimini temel almaktadır. Artık insanlar sanayi toplumunda olduğu gibi gelirlerini endüstriyel üretimden değil, bilgi/hizmet üretiminden elde etmektedirler. Bu durum da insanları endüstri sektöründen, bilgi/ hizmet sektörüne doğru hızlı bir şekilde geçiş yapmaya sevk etmektedir. Endüstri toplumunun tarımı endüstriyellemesi gibi bilgi toplumu da endüstri toplumundaki işleri bilgi işlerine dönüştürmektedir. Artan bilgi işleri ve hızla yaygınlaşan bilgi işgücü bilgi toplumunun en önemli özelliği haline gelmekte ve küreselleşme olgusu diğer toplumlara nazaran fazlasıyla ön plana çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle bilgi işleri ve bilgi işgücü bilgi toplumunun stratejik kaynağını oluşturmaktadır.²²

İşletme başarısının donanımlı bilgi işçilerinin bilgiyi üretme ve kullanma yeteneklerine bağlı olduğu ²³ bilgi toplumunda bilgi, toplumda yaşayan bireyler ve ekonominin bütünü olarak değerlendirildiğinde birincil kaynaktır. İktisatçıların geleneksel üretim faktörleri olan toprak, emek ve sermaye ikincil kaynak konumuna geçmektedir. Bu faktörler ortadan kalkmamakta, yalnızca bilgi toplumu için ikincil hale gelmektedir. Uzmanlaşmış bilgi bir

¹⁹ Andy HARGREAVES, **Teaching In The Knowledge Society Education In The Age of Insecurity**, Published by Teachers College Press, New York, USA, 2003, ss. 1, 3.

²⁰ Daniel J. SOLOVE, **The Digital Person Technology and Privacy in the Information Age**, New York University Press, New York, USA, 2004, s. 1.

²¹ Robin MANSELL ve W. Edward STEINMUELLER, **Mobilizing the Information Society Strategies for Growth and Opportunity**, Oxford University Press, New York, USA, 2000, s. 9.

²² Veysel BOZKURT, “Enformasyon Toplumu ve Eğitim”, **Bilgi ve Toplum**, Sayı 3, 2001, ss. 16, 17.

²³ Meliha HANDZIC, **Knowledge Management Through the Technology Glass**, World Scientific Publishing Limited, London, UK, 2004, s. 4.

görevle birleşince bir şey üretebildiği, tek başına bir anlam ifade etmediği için bu kaynaklar bir görevin olması durumunda kolaylıkla elde edilebilmektedir. Bu nedenle “bilgi toplumu aynı zamanda bir örgütler toplumdur. İster iş aleminde ister dışında olsun, bir örgütün amaç ve işlevi uzmanlaşmış bilgileri ortak bir amaç halinde bütünleştirmektedir.” Bu örgütlenme bilginin değişiminin ve yenilenmesinin kaçınılmaz bir sonucudur.²⁴

Martin; teknolojik, sosyal, iktisadi, siyasal ve kültürel açılardan bilgi toplumunun gelişim modeli için şöyle bir sınıflandırma yapmıştır:

Tablo 1. 1. Bilgi Toplumu Gelişim Modeli

Teknolojik Kriter	Bilgi teknolojileri anahtar güçtür. Evde, eğitimde, fabrikada bilişim teknolojilerinin yaygın bir kullanımı söz konusudur.
Sosyal Kriter	Bilgi hayat kalitesini çoğaltır. Yaygın enformasyon bilinci, yüksek nitelikli bilgiye son kullanıcı erişimi yaygındır.
İktisadi Kriter	Bilgi, iktisadi faktörlerin anahtarıdır: kaynak, hizmet, mal, ürün ve istihdam gibi.
Siyasal Kriter	Bilginin serbestiyeti, uzlaşma ve katılımın artmasıyla karakterize edilen siyasal sürece yol açar.
Kültürel Kriter	Ulusal ve bireysel gelişmenin ilgi merkezindeki bilgi, değerinin yükselmesiyle, bilginin kültürel değerinin tanınması

Kaynak: William J. Martin, The Information Society, 1988, s. 40.

Bu sınıflandırmaya göre bilgi insan hayatını teknolojik, sosyal, iktisadi, siyasal, kültürel açıdan oldukça fazla etkilemekte ve insan hayatı ile bütünleşmektedir. Burada değinildiği gibi bilgi ekonomik açıdan önemli bir katma değer ifade etmekte, siyasal açıdan bireylerin katılımının yüksek olduğu siyasal süreci ortaya çıkarmakta, sosyal açıdan da iş ve eğlence dünyasında köklü değişikliklere neden olmaktadır.²⁵

Bilgi toplumu esasen enformasyon toplumu demektir. Bilgi toplumunun amacı üretmek, yani kısaca değer oluşturmaktır. Bu toplumu sanayi toplumundan ayıran fark, üretimin temel unsurları

²⁴ Peter DRUCKER, (Çev: Zülfü DİCLELİ) , **Büyük Değişimler Çağında Yönetim**, Optimist Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 77, 78.

²⁵ William J. Martin den alıntılan Mehmet MEDER, “Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim” , **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 9, 2001, s. 74.

olan sermaye, işgücü, enerji, hammadde vb. nin yanına, bilginin eklenmiş olmasıdır. Bilginin eklenmesi ile e- iş, e- çalışma, e- ticaret, e- öğrenme gibi süreçler ön plana çıkmış ve üretim şekillerinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu durum bilgi çağıının en önemli ögesi durumunda bulunan bilginin geleneksel üretim ve iş biçimlerini temelden değiştirdiğinin bir göstergesidir.²⁶

1.2.1.Bilgi Toplumunun Temel Özellikleri

Bilgi toplumu, özellikle toplumun elinde olmayan, dışsal ve kaçınılmaz bir şekilde toplumu etkileyen bir değişken olan teknolojinin bu kadar insan hayatına hükmetmesine bağlı olarak şekillenmekte, teknolojinin ilerlemesine paralel olarak da bundan etkilenmekte ve değişime ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu nedenle bilgi toplumunun temel özellikleri burada vurgulanmaya çalışılacaktır. Bu özelliklerden birisi sanayi toplumuna özgü olan “maddi” ürünlerin yerinin, bilgi toplumunda bilgi teknolojileri sayesinde ortaya çıkan bilgi üretiminin almasıdır. Buradan hareketle bilgi toplumunun sürükleyici gücünün bilişim teknolojisinin ürünü olan bilgi olduğu sonucuna varılmaktadır. Kısaca buna “ bilişimsel bilgi” denmektedir. Bilgisayar sistemleri içinde bilimsel yöntem ve süreçler içinde işlenip elde edilen bilişimsel bilgi, bilgi toplumunun geleceğe yönelik, bilgi teknolojilerince işlenen bilgisidir.²⁷

Erkan’a göre bilgi toplumunda bilginin temel özellikleri; “sürekli üretilebilmesi ve artış göstermesi; iletişim ağları içinde taşınabilir, bölünebilir ve paylaşılabilir olması ile emek, sermaye ve toprağı ikame edebilmesi “ şeklinde özetlenmektedir.²⁸Bu özelliklerin yanında bir de bilgi toplumunun en önemli meta kaynağı durumuna gelen bilginin verimli bir şekilde kullanılması söz konusu olmaktadır. Bilginin verimli kullanılması ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel olarak toplumların gelişmesini sağlayacak, bu da toplum içindeki insanların bilgi çağına uyumunu kolaylaştıracaktır.²⁹

Bilgi toplumunu sanayi toplumundan ayıran en önemli özelliklerden biri de toplumunun artan bilgi talebi karşısında bilgi pazarlarının çok yüksek düzeyde gelişme göstermesidir. Bu durum iletişim teknolojileri tarafından desteklenen küresel (global)

²⁶ Erkan TEKMAN, “Enformatik Sistemler ve Bilgi Toplumu”, Der (İlhan TEKELİ, Süleyman Çetin ÖZOĞLU, Bahattin AKŞİT, Gürol IRZİK, Ahmet İNAM), **Bilgi Toplumuna Geçiş**, 1. Baskı, Tübitak Matbaacılık, Ankara, 2002, s.266.

²⁷ Hüsnü ERKAN, **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, 4.Baskı, Doğu Matbaacılık, 1998, s. 96.

²⁸ ERKAN, a .g .e. , s. 96.

²⁹ Ahmet ÇELİK, “Bilgi Toplumu Üzerine Bazı Notlar”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 15, Sayı 1, s. 55.

rekabete dayalı bir dünyayı ortaya çıkarmaktadır. Küreselleşme ile pazarlar ve ürünler daha bollaşmakta ve kaynaklar dünyanın her yerinden alınıp, ürünler her yerde satılabilmektedir. Artık şirketler internet üzerinden ürettikleri malları dünyanın bir ucundaki kişi ve kuruluşlara satabilmekte, hizmet alımlarını yapabilmekte, parasal kaynaklarını aktarabilmektedirler. Bu da bilgi sektörünü ulusal ve uluslar arası platformda birinciliğe yükseltmekte, küreselleşmeye olan eğilimleri hızlandırmaktadır. Bilgi, bilgi ve iletişim teknolojileri ile insan aklının alamayacağı sınırsızlığa ulaşmaktadır.³⁰

Bilgi toplumunda bilginin üretildiği sektör olan bilgi sektörü birey merkezli hale gelmektedir. Yani birey toplumsal yaşam biçiminin tam merkezinde yer almaktadır. Tarım ve sanayi toplumlarında olduğu gibi beden gücüyle çalışan insanların yerini bilgi toplumunda beyin gücüyle çalışan bireyler almıştır. Bilgi bir birey tarafından üretildiği, iletildiği, kullanıldığı ve yönetildiği için bireyin dışında bir olgu olmamakta, aksine her zaman bireyin içinde bir olgu olmaktadır. Bu nedenle; “en önemli kaynağın bilgi olduğu bilgi toplumunda, bilgilenmiş birey vazgeçilmez nitelik kazanmakta ve organizasyon yapıları bilgi- tabanlı (information-based), yönetim sistemleri insan- merkezli (humun- oriented) biçiminde yeniden tasarlanmaktadır.³¹

1.3. Bilgi Ekonomisi

Bilgiye dayalı ekonomi insanların iş ve özel hayatlarını biçimlendirmekte, ülkeler için ise bir güç kaynağı olmaktadır. Artık günümüzde endüstri toplumlarında olduğu gibi doğal kaynaklara, hammaddelere, ucuz işgücüne ya da büyük tesislere sahip olmak ülkelere üstünlük sağlamamakta, ekonomik güç bilgiye sahip olanın elinde toplanmaktadır. Yani ekonomik gücün ana kaynağı olan bilgi ne kadar çok üretilirse, satılırsa, geliştirilirse ve paylaşılsa ülkelerin çok büyük olanak ve üstünlüklere sahip olma olasılığı o denli artmaktadır.³²

Bilgi ekonomisinin başlangıç tarihi kişisel bilgisayarların yaygınlık kazanmaya başlaması kabul edilmektedir. Bilgisayar ve internetin ticaret yaşamına girmesi, bilgi ekonomisinin bu kadar gelişme ve büyüme göstermesinde çok büyük rol oynamaktadır. İnternet ve internet üzerinden yapılan elektronik ticaret, inanılmaz derecede yaygınlık kazanmakta, toplum yaşamının vazgeçilemez bir

³⁰ İsmet BARUTÇUGİL, **Bilgi Yönetimi**, 1.Baskı, Kariyer Yayınları, İstanbul, 2002, s. 25; ÖĞÜT, a.g.e. , s. 28.

³¹ ÖĞÜT, a.g.e., ss. 30, 31.

³² BARUTÇUGİL, a.g.e. , s. 25.

parçası haline gelmekte, büyük bir ekonomik dönüşümün alt yapısını oluşturmaktadır. Elektronik ticarete satıcılar ve alıcılar geleneksel ticarete olduğu gibi yüz yüze görüşmemekte, fiziki mekânda karşı karşıya gelmeden ticaret yapmaktadırlar. Satıcılarla, tüketiciler elektronik ticaret sayesinde bir araya gelmekte, mal alışverişlerinde kendilerini yakın çevre ile sınırlandırmamakta, yani ticaret sınır tanımamakta ve büyük ölçüde şeffaflaşmaktadır. Bilgi teknolojilerinden özellikle internetin ulaştığı tüm ülkeler satıcı ve müşteri haline gelmekte, her yerden aynı anda mal almakta ve her yere aynı anda mal satabilmektedir.³³

Ülkelerin gayri safi milli hasılası tamamen ekonomik olarak ne kadar ilerlediklerine bağlıdır. Bilgi çağı olarak adlandırılan 21. Yüzyılda bilgiyi elinde tutabilen toplumlar üstün konuma geçmektedirler. Bilgi ekonomisinin ülkelerin gelişmişlik düzeyinde bu kadar önemli olması yeni ekonomik sistemin özelliklerini bilmeyi gerektirmektedir. Tapscott'a göre bilgi ekonomisinin özellikleri şunlardır;³⁴

Bilgi ekonomisi, bilgi- temelli bir ekonomidir.

Bilgi ekonomisi, dijital bir ekonomidir.

Bilgi ekonomisi, sanal bir ekonomidir.

Bilgi ekonomisi, moleküler bir ekonomidir.

Bilgi ekonomisi, bir ağ ekonomisidir.

Bilgi ekonomisi, aracısız bir ekonomidir.

Bilgi ekonomisi, yenilik-yoğun bir ekonomidir.

Bilgi ekonomisi, bir hız ekonomisidir.

Bilgi ekonomisi, küresel bir ekonomidir. Bu özelliklere göre bilgi ekonomisinin daha çok teknolojik tabanlı gelişmelerin bir ürünü olduğu ve dünyanın globalleşme sürecindeki değişimi simgelediği görülmektedir. Bilgi ekonomisi, bilgi odaklı bir yapıyı zorunlu kılmakta, işletmelerin bilgiyi özgün bir şekilde kullanmalarını, üretmelerini, örgüt içinde paylaşmalarını, bilginin temel üretim aracı olduğunu dikkate alarak bilgiyi geliştirmelerini hedeflemektedir.³⁵

Barutçugil (2002) ise bilgi ekonomisinin yapı ve işleyiş özelliklerini kısaca şöyle tanımlamıştır. Geleneksel ekonomide kaynaklar kullanıldıkça azalır ya da biterken, bilgi ekonomisinde ise bilgi kullanıldıkça ve paylaşıldıkça artmaktadır. Yani yeni ekonomide,

³³ Veysel BOZKURT, **Enformasyon Toplumu ve Türkiye**, 3. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2000, ss. 197-205.

³⁴ D. TAPSCOTT 'tan alıntılan ÖĞÜT, a.g.e., s. 46.

³⁵ Mehmet İNCE, Ercan OKTAY, "Bilginin Bir Stratejik Güç Olarak Önemi ve Örgütlerde Bilgi Yönetimi", **Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt 9, Sayı 10, 2006, s. 27.

kıtlık anlayışı yerini bolluk anlayışına bırakmıştır. Bilgi ekonomisi ile ekonomik anlamda internet ve bilgi teknolojileri kullanılarak sanal piyasalar ve sanal organizasyonlar yaratılmakta ve günün 24 saati kesintisiz dünyanın her tarafına hizmet sunulmaktadır. Bilgi kaynaklarının sınırlandırılması, talebinin azaltılması, vergilendirilmesi ve gümrük işlemlerinden geçirilmesi giderek zorlaşmakta hatta imkânsız hale gelmektedir. Bu durum şirketleri bilgi kaynaklarını sonuna kadar kullanmaya iletmektedir. Diğer bir özellik ise bilgi yoğunluğu fazla olan ürün ve hizmetlerin bilgi yoğunluğu az olanlara göre daha çok tercih edilmesidir. Bu durum emek yoğun ekonomik gelişmelerin yerini bilgi yoğun ekonomik gelişmelere bıraktığının en açık göstergesidir.³⁶

Altıntaş (2001) yeni ekonomi olarak adlandırılan bilgi ekonomisini “yeni ekonomi insanların elleriyle değil, beyinleriyle bulunduğu bir dünya” olarak tanımlamaktadır. Bu yeni ekonomi, iletişim teknolojilerinin sınır tanımaz bir şekilde ilerlemesinin bir sonucudur. Bireyler internet sayesinde sanal ortamlarda bir araya gelerek isteklerini belirtmekte ve ihtiyaçları doğrultusunda mal ve hizmet sunumu almaktadırlar. Evlerin ayrılmaz bir parçası konumuna gelen internet, tüketici davranışlarında ve pazarlama olgusunda değişikliklere neden olmaktadır. En büyük değişiklik satış ve pazarlama olgularının birlikte hareket ederek, piyasaların e-piyasa, müşterilerin e-müşteri olmasıdır. Bu durum bilgi ekonomisi ile internetin içli dışlı olduğunu, bilgi ekonomisine, network diğer bir ifade ile “ağ ekonomisi” denilmesinin yerinde bir kullanım olduğunun kanıtıdır.”³⁷

1.3.1. E- Ticaret Kavramı

Elektronik ticaret; sanal ortamlarda mal veya hizmetlerin alınıp satılarak gerçekleştirildiği ticaret ya da bilgi ekonomisinin internet üzerinden işleyişini yapan en temel araç şeklinde tanımlanabilir. İnternetin hızla gündeme geldiği iletişim çağında e-ticaret, insanlara ürünleri sanal ortamda seçme, hızlı bir şekilde teslim alma, güvenilir bir ticaret gerçekleştirme gibi imkânlar sunmaktadır. Gelecek zaman dilimlerinde geleneksel ticaretin yerini elektronik ticaretin alacağı, insanların evlerinden çıkmadan alışveriş yapacakları bir ortamın oluşacağı öngörülmektedir.

OECD, e-ticaret sürecini ticaret öncesi firmaların elektronik ortamda bilgilendirilmesi ve araştırma yürütmesi, firmaların elektronik

³⁶ BARUTÇUGİL, a.g.e., ss. 28, 29.

³⁷ Murat Hakan ALTINTAŞ, “Yeni Ekonomi İçerisinde İnternet Olgusunun Pazarlama Açısından Yarattığı Değişimler”, **Bilgi ve Toplum**, Sayı 3, 2001, ss. 135, 149.

ortamda buluşması, ödeme sürecinin yerine getirilmesi, taahhüdün yerine getirilmesi, mal veya hizmetin müşteriye teslimi, satış sonrası bakım, destek, vb. hizmetlerin temin edilmesi şeklinde tanımlamıştır.³⁸

E- ticaret işletmenin kendisini gerçekten gösterdiği bir alan olarak “rekabetin özü” konumundadır. Hızı, kalitesi ve tepki vermesi gibi özellikleri ile e- ticaret geleneksel çok uluslu şirketleri gitgide yok etmektedir. E- ticaret mesafeye hükmederek, onu ortadan kaldıran, satıcıların ve müşterilerin belli bir mekânda bulunmalarının gerekli olmadığı bir ticaret şeklidir. ³⁹E- ticaretin en önemli köprüsü internettir. İnternet, ticari boyutunun ortaya çıkmasıyla yaşamla daha çok iç içe geçmeye başlamıştır. Artık insanlar internet üzerinden alışverişler yapmakta, uçak, otobüs, tren, otel rezervasyonları yaptırmakta, günlük gazetelere erişmekte, interaktif bankacılık yardımıyla para transferlerini gerçekleştirmekte, elektrik, su aboneliklerini ödemektedirler. Kısaca insanlar internet yoluyla yaptıkları işlemleri kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde yapmaktadır. Bu da internetin neden bu kadar tercih edildiği ve kullanıldığı sorusunun cevabı niteliğindedir.⁴⁰

E- ticaretin diğer bir yönü de mal veya hizmet satımlarının müşterilere güvenilir bir şekilde teslim edilmesidir. E- ticaret alış ve satışı birbirinden ayırarak geleneksel ticaretle olan farkını ortaya koymaktadır. Satış, sipariş alındığında ve karşılığı ödendiğinde tamamlanırken; alış, alınan şey teslim edildiğinde tamamlanmaktadır. Aslında alıcının isteği tam olarak yerine getirilmeden alış- veriş tamamlanmamaktadır. E- ticaret daha çok merkezi yapılırken, teslimatın yerel, ayrıntılı ve hatasız olması, e- ticaretin güvenilirliğinin bir gereğidir. Müşterilerin güvenini kazanmak e- ticaretin en önemli vizyonudur. Diğer taraftan e- ticaretin en güçlü yönü, kimin ürettiğine bakmadan her türlü ürünü müşterisine sağlaması, müşterilerin de ürünlerin yerinin neresi olduğunu bilmeden ürünleri satın almasıdır. ⁴¹

³⁸ www.daha.net/blog/**e-ticaret-nedir**-faydalari-nelerdir (Erişim Tarihi: 11.03.2013)

³⁹ Peter DRUCKER, (Çev. Mehmet ZAMAN), **Geleceğin Toplumunda Yönetim**, 1. Baskı, Hayat Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 57, 58.

⁴⁰ Cahit AYDEMİR, “Elektronik Ticaret”, (Ed. Ahmet TARCAN), **İnternet ve Toplum**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005, ss. 148, 149.

⁴¹ DRUCKER, **Geleceğin Toplumunda Yönetim**, a.g.e., ss. 58- 60.

1.4.Bilgi Teknolojileri

Bilişim teknolojisi; bilgi teknolojisi, enformasyon teknolojisi veya enformasyon teknolojisi aynı anlama gelmekte olup, bilgisayar tabanlı bilişim sistemlerinin, özellikle yazılım uygulamaları ve bilgisayar donanımının incelenmesi, tasarlanması, geliştirilmesi, yürütülmesi, yönetimi ve desteğine verilen addır. Bilgi teknolojisi temel olarak bilgisayarların ve yazılımların aracılığıyla bilginin işlenmesi, dönüştürülmesi, saklanması, korunması, iletilmesi ve bu bilgiye güvenli bir biçimde erişilmesini sağlar.⁴²

Enformasyon teknolojilerinin yaşamımıza kenetlenmesi ile birlikte insanlık tam bir “enformasyon bombardımanı” ile karşı karşıya kalmakta, teknoloji fark edilmeden hayatımızda yeri doldurulamaz bir konuma gelmektedir. Cep telefonu, otomobil, televizyon, radyo, gazete, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, ütü gibi çeşitli ev aletleri ortadan kaldırıldığında geriye yalın bir hayatın kaldığı görülmektedir. Aynı şekilde tele alışveriş, tele bankacılık, tele posta, tele araştırma, tele konferans, internet gibi teknolojilerle günlük işler zaman harcamadan, evden çıkmadan fazladan para ödemeden güvenli bir şekilde yapılmaktadır. Evden alış-veriş, bankacılık hizmetleri, radyo-televizyon yayınları, günlük gazete servisleri vb. gibi uygulamaları ile internet hayatımızı kolaylaştırmakta, tam anlamıyla bilgi toplumu yapısına geçmeyi sağlamaktadır. Bütün bu gelişmeler, bilgi teknolojilerinin yaşama, çalışma ve düşünce biçimleri üzerinde önemli etkiler bırakmaktadır.⁴³

21. yüzyıla bilginin hâkim olması ile insanlığa hizmet sunmak için özellikle bilgisayar ve internet aracılığıyla bilgiyi üreten, depolayan, saklayan ve işleyen “bilişim teknolojileri” adı verilen kavram ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu, bilişim teknolojilerinden destek alarak, yenilikçi ve yaratıcılığı ile sorunlara yeni çözümler üretmekte ve toplum çağı özelliğine uygun olarak yeniden şekillenmektedir. İnsan beyni kadar çalışabilen yapay zekâya sahip bilgisayarlar üretimi, mikrobiyolojide insan genlerinin yapısı üzerine gerçekleştirilen inanılmaz yenilikler, uzayda bilinmeyen birçok gezegene ulaşma çalışmaları bilimsel gelişmelerin hızla gerçekleştiğini göstermektedir. Bu bilimsel gelişmeler bilgi teknolojilerinin var olmasıyla ilerlemekte ve birçok alanda “bilgi

⁴² tr.wikipedia.org/wiki/Bilişim_teknolojisi Erişim Tarihi: 14.03.2013

⁴³Meltem AHISKA, “Bilginin Araçsallaşması ve Gündelik Hayatın Bilgisi”, (Der.) İlhan TEKELİ, Süleyman Çetin ÖZOĞLU, Bahattin AKŞİT, Gürol IRZİK, Ahmet İNAM, **Bilgi Toplumuna Geçiş Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar**, 1. Baskı, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara, 2002, s. 115.

patlaması” görülmektedir. Bu bilimsel gelişmeler ise temelinde bilişim teknolojileri yatan bilgi toplumunun ayırt edici özelliği haline gelmektedir. Bu gelişmelerin yanı sıra bilgi çağının popüler teknolojileri mikro elektronik, akıllı robotlar, iletişim teknolojisi, biyoteknoloji gibi teknolojik alanlardır.⁴⁴

Bilgi teknolojilerine bakan yönü ile enformasyon toplumu, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojilerinin internet vasıtasıyla birleşmesi, yaygınlaşması ve toplumsal hayatın hemen her yanını kuşatması şeklinde tanımlanabilir. “Bilgi toplumunun bilgisayar-iletişim teknolojisiyle tanımlanması, bilgi sahibi olmayı teknoloji sahibi olmakla özdeşleştirmektedir”. Bilgi sahibi olmak insana büyük bir güç vermekte, bilgiyi ellerinde tutanlar diğerlerine göre avantajlı konuma geçmektedir. Diğer taraftan tanımda geçen iletişim teknolojileri bilginin depolanması, iletilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda insanlığa büyük olanaklar sağlamaktadır. Öyle ki insanlar iletişim teknolojilerinden özellikle internet vasıtasıyla oturdukları yerden müthiş bir hızla birçok veriye ulaşabilmektedirler. Bu durum toplumda teknolojinin kullanımını artırmakta, bireyleri üstün konuma getirmektedir.⁴⁵

Bilgi teknolojisinin günümüzde bu kadar yaygın kullanılmasının, kendini bu denli hissettirmesinin ve toplumun her kesimine sızmasının nedenlerinden biri sınırsız sayıdaki dergi, gazete, kitap, televizyon kanalı ve bilgisayarın bilgi yağdırarak bilgi hacminde artışın olmasıdır. Bilgi hacminde gerçekleşen bu artış, bilginin kullanımını ve anlaşılmasını giderek güç hale getirmektedir. Bilgi teknolojileri işte bu güçlüğü ortadan kaldıran bir nevi katalizör görevini görmektedir. İnsanlara sürekli bilgi akışı sağlayan bilgi teknolojileri, artan bilgi hacminden verimli bir şekilde yararlanabilmek ve sağlıklı kararlar alabilmek için başvurulacak merci konumuna geçmiştir. Kısaca bilgi deryasından doğru bilgileri almak ancak bilgi teknolojilerinin yerinde kullanılması ile mümkün olmaktadır.⁴⁶

Bilgi teknolojileri ile eğitimin ilişkisi ve bilgi toplumunun gereksinimlerine uygun eğitim yapılabilmesi için bilgi

⁴⁴ERKAN, a.g.e., ss. 72-88.

⁴⁵Gürol IRZİK, “Bilgi Toplumu mu, Enformasyon Toplumu mu? Analitik-Eleştirel Bir Yaklaşım”, (Der.) İlhan TEKELİ, Süleyman Çetin ÖZOĞLU, Bahattin AKŞİT, Gürol IRZİK, Ahmet İNAM, **Bilgi Toplumuna Geçiş Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar**, 1. Baskı, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara, 2002, s. 60.

⁴⁶Rıfat İRAZ, “Organizasyonlarda Karar Verme ve İletişim Sürecinin Etkinliği Bakımından Bilgi Teknolojilerinin Rolü”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 11, 2004, s. 410.

teknolojilerinin eğitimde kullanılması gerektiği II. Bölümde kapsamlı bir şekilde anlatılacak olup çalışmanın bu kısmında bilgi teknolojilerinin kapsamında yer alan, gelişmesine katkı sağlayan bazı kavramlara kısaca değinilecektir.

1.4.1. Bilgisayarlar

Bilgi teknolojilerinin temelini oluşturan en önemli öğelerden biri bilgisayarlardır. Bilgisayarlar, bilginin sistemli olarak düzenlenmesi, saklanması, işlenmesi, iletilmesi, dağıtılması, gerektiğinde yeniden ulaşılması ve kullanılması gibi işlemleri gerçekleştiren elektronik aygıtlardır. Bilgisayarlar sayesinde çok hızlı ve kolay biçimde, çok büyük oranda bilgiye erişme imkânı doğmaktadır. Ayrıca bilgisayar teknolojisindeki hızlı gelişme, dev bilgisayarları küçültülüp cebe sığacak duruma getirmiş, daha ucuz ve kullanılabilir olmasına yol açmış ve insanların teknolojiyi yaşamlarının bir parçası haline getirmelerine katkı sağlamıştır.⁴⁷

Bensghir (1996)'e göre bilgisayarlar "bilgiyi yönetmede ve işlemede daima organik bir role sahip olmuştur". Bireylerin karar alma yönünü desteklemek amacıyla zihinsel olarak birtakım hesaplamalar yapma gücünü artırma çabası ile varlık bulan bilgisayarların bilgi çağının karmaşıklaşan sorunlarının çözümüne paralel olarak sahip olduğu nitelikler artmış ve ilk ortaya çıkmasından bu yana büyük bir ilerleme göstermiştir.⁴⁸

Birçok alanda kullanılan bilgisayarlar, bilgi teknolojilerinin eğitim üzerindeki etkisiyle okullarda da kullanılmakta, öğrencilerin bilgiye daha hızlı ulaşmalarını sağlamaktadır. Bilgi çağının özelliklerine uygun bireyler yetiştirilmesi ancak okullarda verilen eğitime bağlı olduğundan eğitimde teknolojinin kullanılmaması düşünülemez bir durumdur. Bu nedenle bilgisayar okullarda kullanılan ve kullanılması gereken en önemli teknolojik alettir. Bilgisayar destekli uygulamalar eğitim sürecini daha etkili ve verimli kılmakta, öğrencilerin motivasyon ve okula devam oranlarını yükseltmekte ve öğrenci başarılarına katkı vermektedir.⁴⁹

⁴⁷ ERKAN, a.g.e. , ss. 73, 74.

⁴⁸ Türksel Kaya BENSĞİR, **Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim**, 1. Baskı, TODAİE Yayın, Ankara, 1996, s. 30.

⁴⁹ Davut ÖZATEŞ, **Polis Meslek Yüksekokullarında Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamaları İle İlgili Bu Okullarda Görevli Eğitimcilerin Görüş ve Düşünceleri Adana Kemal Serhadlı Polis Meslek Yüksekokulunda Bir Araştırma**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2007, s. 2.

1.4.2. İnternet

İnternet, bilgi çağı teknolojisinin temelini oluşturan, kitle iletişim araçlarını kendi bünyesinde barındıran ve kullanıcılarına bilgiye sınırsız erişim ve iletim imkânı tanıyan bir ağ teknolojisi olarak toplumsal yaşamda yerini almaktadır.⁵⁰ İnternet, bilgisayarların birbirine bir ağ oluşturacak şekilde bağlanmasıyla ortaya çıkan ve kullanıcılarına; e- mail, chat, video konferans vb. gibi karşılıklı ya da tek yönlü iletişim imkânı veren elektronik tabanlı bir yapılanmadır. İnternet kişilerin değişik konularda fikirlerini serbestçe söyleyebildikleri bir demokrasi ortamıdır. Bu tanımlara göre internet bir bilgi denizini ya da büyükçe bir kütüphaneyi andırmaktadır. Aynı zamanda internet sürekli büyüyerek ve dünya çapında hızla yayılarak bugünkü boyutlarına ulaşmıştır. İnternet yardımıyla insanlar pek çok alandaki bilgilere kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedirler.⁵¹

İnternetin kullanım hızı her geçen gün faktöriyel şekilde katlanarak artmaktadır. Bu artış, bilgisayar, yazılım, hizmetler ve iletişim alanında yapılacak desteklerin ve sağlanacak gelirlerin ne kadar büyük olacağını bir göstergesidir. Bu şekli ile internet, bilgi teknolojilerinin ve aynı zamanda bilgi ekonomisinin en büyük ateşleyicisi ve destekçisidir. Bütün bunlara ek olarak internet insanlar ve organizasyonlar arasında iletişim ve bağlantılılık alanında patlama etkisi yaratarak, internet kullanıcılarının sayısında inanılmaz bir oranda artışa neden olmaktadır. “Networking ve bağlantılılık” dünya standartlarında ortaya çıkan bir gelişme iken internet bu alanlardaki gelişmelerle global köy gerçeğini daha da yakına getirmektedir. Elektronik network üzerinden birçok ürün ve hizmet alınıp satılmakta, hatta bazı durumlarda teslimat yapıp hizmet verilmektedir.⁵²

İnternet ekonomi, hukuk, sağlık, fen bilimleri, sosyal bilimler gibi birçok alanda kullanıldığı gibi eğitim alanında da kullanılmaktadır. Günümüzde bireyler, zaman ve mekana bağlı olmaksızın eğitimin gerçekleştirildiği uzaktan eğitim uygulamalarında, yaşam boyu öğrenme programlarında, internet temelli eğitimde, sınıf öğretimini desteklemede, hizmet içi eğitimde interneti kullanarak bilgiye erişmekte ve teknoloji ile özdeşleşmiş bir

⁵⁰ Burçin İSPİR, **Bilgi Çağında Dijitalleşme ve Yeni Teknolojiye Uyum: Türkiye Dijital Televizyon Yayıncılığı Örneği**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 2008, s. 31.

⁵¹ Behçet ORAL, “İnternet ve Eğitim”, (Ed. Ahmet TARCAN), **İnternet ve Toplum**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 91.

⁵² BARUTÇUGİL, a.g.e. , ss. 22-27.

eğitim alma imkânına sahip olmaktadır. Bu nedenle internet eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İnterneti herkes kullanmaktadır yalnız eğitim amacıyla kullananların sayısı eğitim amacı dışında kullananların sayısından oldukça düşüktür. İnternetin eğitim amacıyla kullanımını artırılırsa, bu artışa paralel olarak bilgi yayılımı ve paylaşımı da artacak, buna bağlı olarak da milletlerin eğitim seviyelerinde yükselme gerçekleşecektir.⁵³

1.5. Entelektüel Sermaye

Entelektüel sermaye, “duyumsanmayan ve görünmeyen varlıklar olarak bir işletmenin sahip olduğu kayıtlı bilgiler ve işletmedeki çalışanların bilgi, beceri ve deneyimleri” şeklinde tanımlanmaktadır. Adı geçen sermaye, şirketlerin en önemli rekabet kaynağı konumundadır. Ayrıca bir şirketin gelecekteki başarısı, şu anda sahip olduğu entelektüel sermayenin varlığına ve bu varlığın bilgi çağına uygun şekilde yönetilmesine bağlı olmaktadır. Entelektüel sermaye bilgi yoğun sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin maddi olmayan yönünü oluşturmakta, işletmelerin yoğun rekabet ortamında hayatta kalmalarını sağlamakta ve performansını çok yüksek oranda etkilemektedir.⁵⁴

Diğer bir tanıma göre entelektüel sermaye; “Bir örgütün soyut varlıklarını harekete geçirerek, ona uzun dönemli yaşam kaynağı sağlayan ve bilançolarında görünmeyen varlıklar olarak tanımlanan, bilgiye dayalı yeni bir sermaye türüdür”. Entelektüel sermayenin temelini oluşturan; örgütün başarısını gösteren müşteri bağlılığı, örgütün itibarı, örgütün aldığı ticari markalar ve patentler gibi unsurlar soyut yani bilgi kaynakları olarak nitelendirilmekte, bu kaynakların harekete geçmesini ise örgütün görünmeyen yüzünü oluşturan entelektüel sermaye sağlamaktadır. Entelektüel sermaye üç temel bileşene ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi örgüt çalışanlarının geçmiş tecrübelerine, bilgi ve davranışlarına ve iş yapma yeteneklerine bağlı olarak değişen insan sermayesidir. İkincisi ise örgütün kültürü haline gelmiş ve yapısı içerisine yerleşmiş olan iş yapma alışkanlığı ve profesyonelliğini temsil eden yapısal sermayedir. Entelektüel sermayenin üçüncü ve en önemli bileşeni ise örgütün çevresinde birlikte iş yaptığı diğer örgütlerle olan bağlantısına dayanan sosyal sermayedir.⁵⁵

⁵³ ORAL, a.g.m., s. 91.

⁵⁴Sebahattin YILDIZ, **Entelektüel Sermaye**, 1. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2010, s. 206.

⁵⁵ Mustafa SAĞSAN, Recep YÜCEL, Cenk SÖZEN, “Küresel Krizin Aşılmasında Alternatif Bir Yol: Sosyal Sermayede Enformasyon Edinimi ve Kullanım Kapasitesi”, **Bilgi Dünyası Dergisi**, Cilt 1, Sayı 11, 2010, s. 140.

Entelektüel sermayenin en önemli unsuru olan insan sermayesi, müşterilerin problemlerine çözüm üretmek ve yeni buluşlar yapmak için organizasyon üyelerinin sahip olmaları gereken eğitim düzeylerini, deneyimlerini ve sosyal yeteneklerini yani tüm beşeri unsurları kapsayan bir sermayedir. Entelektüel sermayenin ölçülmesi ve raporlanması en zor unsuru olan insan sermayesi yenilik ve gelişmenin esas kaynağı teşkil etmekte ve organizasyonların rekabet avantajı elde etmede kullandıkları en önemli faktör haline gelmektedir.⁵⁶

Bilgi çağı olarak adlandırılan bu teknoloji çağında yaşanan karmaşık ekonomik hayat ve küresel rekabet, mal ve hizmet sunan birimleri, müşteri memnuniyetini gerçekleştirmek amacıyla kaliteli üretim yapmaya, rakipleriyle yarışacak konuma gelmeye zorlamaktadır. Piyasalarda rekabet ortamının hızla artması sonucu mal ve hizmet sunan kuruluşlar alacakları tüm kararlarda çok daha bilinçli ve dikkatli olmaya mecbur kılınmakta, tüm kaynakların değerlendirilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Mevcut ve potansiyel tüm kaynakların değerlendirilmesi, yani nitelikli işgücü, teknolojik yatırımlar, eğitim ve öğretime verilen önem, kaynakların iyi değerlendirilmesi, iyi işleyen iş süreçleri, sağlıklı stratejik kararlar, organizasyonlar arası bağlar gibi konular gündeme gelerek, mal ve hizmet üreten kuruluşların daha bilinçli hale gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu durum yalnızca maddi olan varlıklardan oluşan güçlü bir sermaye ile değil, aynı zamanda maddi olmayan varlıkların tümünü ifade eden ve bilginin değere dönüştürülmüş hali olarak nitelendirilen entelektüel sermaye ile yakından ilişkilidir. Kuruluşların değeri, yalnızca sahip oldukları finansal varlıklarla ölçülmekten çıkmış, sahip oldukları bilgi, deneyim, nitelikli işgücü gibi entelektüel unsurlarla değerlendirilmeye başlanmıştır.⁵⁷

Enformasyon çağının ortaya çıkan ekonomik devrimin ortasında yer alması, entelektüel sermayenin önemini her geçen gün artırmaktadır. Hammaddeden ve çoğu zaman da paradan daha önemli kaynağa dönüşen bilgi, ekonomik kaynak olma listesinde en üst konumda bulunmaktadır. Bu bağlamda bilgi üretilen, yapılan, satılan ve satın alınan şeylerin asıl bileşeni haline gelmekte ve bunun sonucu olarak da bilgiyi yönetmek, entelektüel sermayeyi bulup

⁵⁶ Hakan ERKUŞ, "Geleneksel Raporlama Yöntemlerinin Yeni Ekonomi Karşısındaki Durumunun İrdelenmesi ve Entelektüel Sermayenin Raporlanması", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 9, Sayı 2, 2004, s. 306.

⁵⁷ Hüseyin Ali KUTLU, "Entelektüel Sermaye: Türkiye Muhasebe Sisteminde Raporlanabilir Mi?", **H.U. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 27, Sayı 1, 2009, ss. 235, 254.

geliştirmek, saklamak, satmak, paylaşmak bireylerin ve ülkelerin en önemli ekonomik görevi haline gelmektedir. ⁵⁸

1.6. Bilgi İşçisi

Bilgi işçisi, tarım toplumundan sanayiye, sanayiden de bilgi toplumuna geçiş ile birlikte ortaya çıkan işçi sınıfını ifade etmektedir. Bu dönemsel gelişmeler ve farklılaşmalar aynı zamanda farklı işçi tipolojisini de gündeme getirmektedir. Tarım döneminde tarım işçisi, sanayileşmeyle birlikte sanayi işçisi, bilginin çalışma ilişkileri ve üretimde kullanılmasıyla bilgi işçisi kavramları ortaya çıkmıştır. Fiziksel emeğin ve kas gücünün yoğun bir şekilde kullanıldığı tarım ve sanayi işçisinden farklı olarak bilgi işçisi zihinsel emeğini kullanmakta ve ekonomi için katma değer üretmektedir. Gerek dönemin değişen şartları gerek işçi profilinde meydana gelen bu değişimler çalışma hayatında bilginin kullanımını ve üretimini gereklilikten öte zorunlu hale getirmektedir. Dolayısıyla bilgi işçisi, çağının gereksinimlerine uygun olarak bilgiyi yalnızca teorik anlamda üreten değil; aynı zamanda pratiğe döken bir çalışan grubunu temsil etmektedir.

Bilgi işçisi, başka bir ifadeyle “bilginin üretilmesi, işlenmesi, geliştirilmesi, kullanılması ve dağıtılması olarak tanımlanabilir. Örneğin, herhangi bir organizasyonda ya da işletmede araştırma, planlama, tasarımı, analiz, organizasyon, programlama, dağıtım, pazarlama, depolama gibi işlevleri yerine getiren birisi bilgi işçisi konumundadır. Ayrıca bilginin bir yerden başka bir yere aktarılmasına veya bir meta gibi alınıp satılmasına katkıda bulunan veya bilgiyi kendi günlük işlerinde etkili bir şekilde kullanan birisi de bilgi işçisi grubuna girmektedir. Başka bir ifadeyle bilgiyi üreten değil aynı zamanda kullanan ve kullanımına katkıda bulunan bireyler de bu grupta yer almaktadırlar. Özellikle 1996 yılından sonra ortaya çıkan bir kavram olarak bilgi işçisi, programcılar, akademisyenler, teknisyenler, araştırma görevlileri, doktorlar, bilgisayar mühendisleri gibi sermayesi bilgi olan çok geniş bir meslek grubunu içermektedir. Bilgi işçisinin bilgiyi yalnızca üreten olmadığı kullanımına katkı sağlayan bireylerin de bu grup içerisinde değerlendirilebileceği düşünüldüğünde bu kavram, daha yaygın bir şekilde avukat, yazar, öğretmen, öğrenci gibi bilgi teknolojileri dışında kalan meslek gruplarını da karşılamak için kullanılmaktadır. Bilgi işçisinin özellikleri aşağıda gösterilmiştir. ⁵⁹

⁵⁸ Thomas A. STEWART, (Çev. Nurettin ELHÜSEYNİ), **Entellektüel Sermaye**, 1. Baskı, BZD Yayıncılık, İstanbul, 1997, ss. 40, 48.

⁵⁹ Ziya ERDEM, “Sanayi İşçisinden Bilgi İşçisine: Yeni Ekonominin Değişen İşçi Tipi”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı 49, 2005, ss. 548, 551.

- ✦ Bilgi işçileri spesifik konularda uzmanlaşmaktan ziyade kendi yaşam biçimine uygun konuları daha fazla benimsemekte ve önemsemektedir.
- ✦ Sürekli olarak öğrenmeyi arzulamakta ve öğrenerek motive olmaktadır.
- ✦ Herhangi bir işletmede işe gireceği zaman pazarlık gücünün kendisinde olduğunu düşünerek daha az hareketli olmaktadır. Dolayısıyla bilgi işçileri coğrafi anlamda daha az mobildirler.
- ✦ Bilgi işçileri hiyerarşi ve otoriteyi sevmemekte, hiyerarşi ve otoriteye saygı duymamaktadır. Hiyerarşik yönetim anlayışı yerine esnek yönetim anlayışıyla çalışan işverenlerle daha verimli çalışmaktadırlar. Bu bağlamda bilgi işçilerinin bilgi ve yeteneğe saygılı oldukları sonucuna varılabilir.
- ✦ İşletmenin çekiciliği yerine projenin çekiciliği onlar için oldukça önemlidir. Bu durum onların işletmeye daha az sadakatli olması sonucunu doğurmaktadır.
- ✦ Hem enformasyon hem de bilgi kendi emeklerinin ürünü ve hammaddesi konumundadır.
- ✦ Bilgi işçileri genellikle A tipi kişilik özelliklerine sahip olduklarından vakitleri oldukça az ve kıymetlidir. Kısıtlı olan zamanlarını en verimli bir şekilde kullanmak için zaman harcamaktadırlar.
- ✦ Bilgi işçileri bilginin üretimi ve kullanımı konusunda vazgeçilmez olduklarından işletmelerde işten çıkan veya çıkarılan bir bilgi işçisinin ikame edilmesi kolay olmamaktadır.

Bilgi Devrimi, rekabet ortamı oluşturan işletmeler, okullar, üniversiteler organizasyonlar gibi tüm kuruluşlarda bilgiyi üretme, bilgiyi paylaşma, bilgiyi dağıtma ve bilgiyi kullanma faaliyetleri doğrultusunda bilgi ve öğrenme ile ilgili yeteneklerin ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle işletmelerde bilgiyi yönetmek önemli bir ayrıcalık durumuna gelmekte, bilgiyi işleyemeyen kurum ve kuruluşlar rakipleri karşısında yok olmaktadır. Yönetmel, yapısal, kültürel ve teknolojik bileşenleri olan bilgi yönetiminin yönetmel boyutunun en önemli elemanı "insan kaynağı" dır. Bilgi işçileri olarak adlandırılan bu insan kaynağı, günümüz koşullarında işletmeler için "kilit" eleman durumuna gelmektedir. Üst düzeyde eğitilmiş, sahip oldukları bilgi ile değişen, öğrenmeyi öğrenmiş, örgütten çok uzmanlık alanlarına bağlılık duyan, işlerini yaparken ve karar verirken yüksek özerklik anlayışında olan bu kişilerin etkililiğini artırmak için mesleki gelişim olanakları sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte bu kişilerin ileri teknolojiye ulaşabilecekleri, uzmanlık alanları ile ilgili yeterli deneyim

oluşturabilecekleri koşulların ortaya çıkarılması önemli bir adımdır. Ayrıca çalışanların güçlendirilmesi, çalışanlar arasında olumlu ilişkiler geliştirmesi, çalışanlara çalışma saatleri konusunda esneklik sağlanması bilgi işçilerinin güdülenmesinde ve çalıştığı yerde aitlik duygusunu kazanmasında etkili olacaktır.⁶⁰

Yaşadığımız bu çağda bilgi çalışanları arasında olağanüstü bir rekabetin ortaya çıkması, çalışanların sahip olduğu uzmanlık alan bilgisi ve özel yeteneklerin öncelikli nitelikler olarak belirlendiği bir duruma gelmektedir. Ortaya çıkan bu rekabet ortamı bilgi işçilerini diğer arkadaşlarından bir adım önde olmak için üzerlerine düşen görevi eksiksiz yerine getirmeye, yani bir nevi mükemmeliyetçiliğe zorlamaktadır. Bilgi işçisi sadece görevini yapıp geriye çekilmemekte aynı zamanda kendi öğrenmesine ve herkes için de bir öğrenme ortamının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. “Bilgi çalışanı, işini yaparken hem işini iyi yapan usta, hem de işi bilmeyen ama öğrenen bir çırak olmalıdır.” Adı geçen işçisi bilgi ve deneyim açısından kendini yeterli görmemeli, kendini sürekli eksik hissetmeli ve yaşam boyu öğrenerek, risk altına girerek, yeni eylemlere girişerek ustalığını geliştirebilmeli, böylelikle Maslow’un İhtiyaçlar Piramidinin en üst sırasında yer alan kendini gerçekleştirilmeye ulaşabilmektedir.⁶¹

SONUÇ

Günümüz toplumu sanayi toplumundan farklı olarak gelirlerini endüstriyel üretimden değil bilgi üretiminden elde eder hale gelmiştir. Dolayısıyla sermaye ve emek yoğun bir dönemden bilgi yoğun bir döneme geçiş yaşanmıştır. Bu açıdan bakıldığında bilgi toplumlarında bilginin üretilmesi, bilginin satılması, bilginin saklanması, bilginin yönetilmesi ön plana çıkmaktadır. Bu durum insanları bilgiyi öğrenmeye, araştırmaya, sorgulamaya, doğru bilgiyi bulmaya ve bilgiyi verimli kullanmaya zorlamıştır. Bilginin verimli kullanılması ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel olarak toplumların gelişmesini sağlayacak, bu da toplum içindeki insanların bilgi çağına uyumunu kolaylaştıracaktır.

İnsanlık tarih boyunca değişime uğramış ve bu değişim tarım toplumundan sanayi toplumuna, sanayi toplumundan bilgi

⁶⁰ Pınar Süral ÖZER, Ömür ÖZMEN, Ömür SAATÇIOĞLU, “Bilgi Yönetiminin Etkililiğinde Kilit Bir Faktör Olarak Bilgi İşçileri ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Farklılaşan Özellikleri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, 2004, s. 272.

⁶¹ ÖĞÜT, a.g.e. , ss. 66, 67.

toplumuna geçişi beraberinde getirmiştir. Tarım ve sanayi toplumlarında olduğu gibi beden gücüyle çalışan insanların yerini bilgi toplumunda beyin gücüyle çalışan başka bir ifadeyle altın yakalılar olarak tanımlanan bireyler almıştır. Bilgi toplumuna geçişle birlikte bireylerin sosyal hayatları farklılaşmış ve hayata bakış açıları değişmiştir. Özellikle internet ve bilgisayarın bilgi toplumlarında kullanılmaya başlaması ile bilgiye ulaşmak kolaylaşmakta, insanlar kısa sürede dünyanın öbür ucundaki bireylerle iletişime geçebilmekte, ticaret yapabilmekte, hatta kitap, gazete okumakta yani kısaca bilgi, insanların bir parmağıyla klavyeye basması kadar yakınındadır. Dolayısıyla bilgi çağı olarak tanımlanan bu dönemde değişimin yönü konvansiyonel ürünlerden ziyade bilgi yoğun ürünlerin yani teknolojinin üretilmesiyle eş değer hale gelmiştir. Bilgiyi üreten, işleyen ve ekonomik bir değer haline getiren ülkelerin rekabet avantajları da o oranda artacak ve gelişmiş ülke klasmanındaki yerlerini alacaklardır.

KAYNAKÇA

AHISKA, Meltem, “Bilginin Araçsallaşması ve Gündelik Hayatın Bilgisi”, (Der.) İlhan TEKELİ, Süleyman Çetin ÖZOĞLU, Bahattin AKŞİT, Gürol IRZİK, Ahmet İNAM, Bilgi Toplumuna Geçiş Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar, 1. Baskı, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara, 2002.

ALTINTAŞ, Murat Hakan, “Yeni Ekonomi İçerisinde İnternet Olgusunun Pazarlama Açısından Yarattığı Değişimler”, Bilgi ve Toplum, Sayı 3, 2001, ss. 135-150.

AYDEMİR Cahit, “Elektronik Ticaret”, (Ed. Ahmet TARCAN), İnternet ve Toplum, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005, ss. 146-159.

BARUTÇUGİL, İsmet, Bilgi Yönetimi, 1.Baskı, Kariyer Yayınları, İstanbul, 2002.

BENSGHİR, Türksel Kaya, Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim, 1. Baskı, TODAİE Yayın, Ankara, 1996.

BOZKURT, Veysel, “Enformasyon Toplumu ve Eğitim”, Bilgi ve Toplum, Sayı 3, 2001, ss. 15-22.

BOZKURT, Veysel, Enformasyon Toplumu ve Türkiye, 3. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2000.

ÇALIK, Deniz ve ÇINAR, Özge Pelin, “Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Toplumu ve İnternet”, XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı, 2009, ss. 1-10.

ÇELİK, Ahmet, “Bilgi Toplumu Üzerine Bazı Notlar”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, ss. 53-59.

DOYLE, Stephen, Understanding Information and Communication Technology, Stanley Thornes Publishers Limited, UK, 2000.

DRUCKER, Peter (Çev. İlker Gülfidan), Yönetim, Optimist Yayınları, İstanbul, 2012.

DRUCKER, Peter, (Çev. Mehmet ZAMAN), Geleceğin Toplumunda Yönetim, 1. Baskı, Hayat Yayınları, İstanbul, 2003.

DRUCKER, Peter, (Çev: Zülfü DİCLELİ) , Büyük Değişimler Çağında Yönetim, Optimist Yayınları, İstanbul, 2010.

EKİN, Nusret, Endüstri İlişkileri, 5. Baskı, İşletme Fakültesi Yayın No 208, İstanbul, 1989.

ERDEM, Ziya, “Sanayi İşçisinden Bilgi İşçisine: Yeni Ekonominin Değişen İşçi Tipi”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 49, 2005, ss. 541-566.

ERKAN, Hüsnü, Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme, 4.Baskı, Doğu Matbaacılık, 1998.

ERKUŞ, Hakan, “Geleneksel Raporlama Yöntemlerinin Yeni Ekonomi Karşısındaki Durumunun İrdelenmesi ve Entelektüel Sermayenin Raporlanması”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, 2004, s. 303-324.

GÖKSEL, Ahmet Bülend ve BAYTEKİN, E. Pelin , “Bilgi Toplumunda İşletmeler Açısından Önemli Bir Zenginlik: Entelektüel Sermaye Halkla İlişkiler Perspektifinden Bir Değerlendirme”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 31, 2008, ss.81-90.

HANDZIC, Meliha, Knowledge Management Through the Technology Glass, World Scientific Publishing Limited, London, UK, 2004.

HARGREAVES, Andy, Teaching In The Knowledge Society Education In The Age of Insecurity, Published by Teachers College Press, New York, USA, 2003.

IRZİK, Gürol, “Bilgi Toplumu mu, Enformasyon Toplumu mu? Analitik-Eleştirel Bir Yaklaşım”, (Der.) İlhan TEKELİ, Süleyman Çetin ÖZOĞLU, Bahattin AKŞİT, Gürol IRZİK, Ahmet İNAM, Bilgi Toplumuna Geçiş Sorunsallar, Görüşler, Yorumlar, Eleştiriler ve Tartışmalar, 1. Baskı, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara, 2002, ss. 53-62.

İNCE, Mehmet ve OKTAY, Ercan, “Bilginin Bir Stratejik Güç Olarak Önemi ve Örgütlerde Bilgi Yönetimi”, Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 9, Sayı 10, 2006, ss. 15-29.

İRAZ, Rıfat,” Organizasyonlarda Karar Verme ve İletişim Sürecinin Etkinliği Bakımından Bilgi Teknolojilerinin Rolü”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 11, 2004, ss. 407-422.

İSPİR, Burçin, Bilgi Çağında Dijitalleşme ve Yeni Teknolojiye Uyum: Türkiye Dijital Televizyon Yayıncılığı Örneği, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 2008.

KIZZA, Joseph Migga, Ethical and Social Issues in the Information Age, Fifth Edition, Springer, London, UK, 2013.

KUTLU, Hüseyin Ali, “Entelektüel Sermaye: Türkiye Muhasebe Sisteminde Raporlanabilir Mi?”, H.U. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 1, 2009, ss. 235-257.

LEWIS, Kyle, “Knowledge and Performance in Knowledge Worker Teams: A Longitudinal Study of Transactive Memory Systems”, Management Science, Vol 50, No 11, November 2004, s. 1519-1533.

MANSELL, Robin ve STEINMUELLER, W. Edward, Mobilizing the Information Society Strategies for Growth and Opportunity, Oxford University Press, New York, USA, 2000.

MEDER, Mehmet, "Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim" , Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 9, 2001, ss. 72-81.

ORAL, Behçet," İnternet ve Eğitim", (Ed. Ahmet TARCAN), İnternet ve Toplum, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005, ss. 90-116.

ÖĞÜT, Adem, Bilgi Çağında Yönetim, 2.Baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2003.

ÖZATEŞ, Davut, Polis Meslek Yüksekokullarında Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamaları İle İlgili Bu Okullarda Görevli Eğitimcilerin Görüş ve Düşünceleri Adana Kemal Serhadlı Polis Meslek Yüksekokulunda Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2007.

ÖZER, Pınar Süral, ÖZMEN, Ömür ve SAATÇIOĞLU Ömür, "Bilgi Yönetiminin Etkililiğinde Kilit Bir Faktör Olarak Bilgi İşçileri ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Farklılaşan Özellikleri", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 2004, ss. 254-275.

PERI, Giovanni, "Determinants of Knowledge Flows and Their Effect on Innovation", The Review of Economics and Statistics, Vol 87, No 2, May 2005, ss. 308-322.

SAĞSAN, Mustafa, YÜCEL, Recep ve SÖZEN, Cenk, "Küresel Krizin Aşılmasında Alternatif Bir Yol: Sosyal Sermayede Enformasyon Edinimi ve Kullanım Kapasitesi", Bilgi Dünyası Dergisi, Cilt 1, Sayı 11, 2010, ss. 140-154.

SOLOVE, Daniel J., The Digital Person Technology and Privacy in the Information Age, New York University Press, New York, USA, 2004.

STEWART, Thomas A., (Çev. Nurettin ELHÜSEYNİ), Entellektüel Sermaye, 1. Baskı, BZD Yayıncılık, İstanbul, 1997.

ŞİMŞEK, M. Şerif ve ÇELİK, Adnan, Yönetim ve Organizasyon, 13.Baskı, Eğitim Akademi Yayınları, Konya, 2011.

TEKMAN, Erkan, “Enformatik Sistemler ve Bilgi Toplumu”, Der (İlhan TEKELİ, Süleyman Çetin ÖZOĞLU, Bahattin AKŞİT, Gürol IRZİK, Ahmet İNAM), Bilgi Toplumuna Geçiş, 1. Baskı, Tübitak Matbaacılık, Ankara, 2002.

TIWANA, Amrit (Çev. Elif ÖZSAYAR), Bilginin Yönetimi, 1. Basım, Kelebek Matbaası, 2003.

tr.wikipedia.org/wiki/Bilişim_teknolojisi Erişim Tarihi: 14.03.2013.

www.daha.net/blog/e-ticaret-nedir-faydalari-nelerdir (Erişim Tarihi: 11.03.2013)

YILDIZ, Sebahattin, Entellektüel Sermaye, 1. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2010.